

Preekschets: Zacharia 4

Bij de HEERE gaat de lamp niet uit!

Schriftgedeelte: Zacharia 4

Doelstelling

De hoorders moeten beseffen dat God het licht niet uit doet. Dat betekent dat het blijft branden op de kandelaar. Dat houdt een belofte voor Israël in (de HEERE blijft trouw aan Zijn volk) en ook voor allen die Israël zijn ingelijfd. Voorwaarde is wel – voor zover we vanuit Gods kant over voorwaarden kunnen spreken – dat we als lichtdrager aangesloten zijn op de bron: de olie moet wel kunnen vloeien. Al met al zien we een rustig tafereel. We zien er dit in, God zegt het ook: *“Niet door kracht, ook niet door geweld, maar door Mijn Geest!”*

Inleiding

Zacharia treedt als profeet op na de Babylonische ballingschap. Hij wordt geroepen om Gods woord te spreken terwijl het volk bezig is met de herbouw van Jeruzalem en van de tempel. Politiek gezien is Zerubbabel verantwoordelijk, Zacharia is dus de geestelijk leider. Koning Kores had toestemming gegeven aan Nehemia om vanuit Perzië terug te keren naar Israël om de herbouw van stad en tempel te leiden. Zacharia's voorouders waren bij die groep. Inmiddels is het volk met de herbouw begonnen. Ze worden echter tegengewerkt. Het vordert niet met de bouw, 15 jaar heeft de herbouw stilgelegen. De moed zakt ze in de schoenen. Maar spreekt God, door Zacharia.

Uitleg van Zacharia 4

Zacharia zal net als het volk moedeloos zijn geweest. En als je moedeloos bent, kun je bij al die vragen in slaap vallen. Bijvoorbeeld met de vragen: 'Hoezo dit land voor ons? Zal de HEERE echt weer onder ons wonen in Zijn heilige tempel?' Maar dan spreekt de HEERE (vers 1). In een droom? In een visioen. Zacharia is klaarwakker. Alleen bij dit nachtgezicht staat dat hij 'gewekt wordt', bij de andere nachtgezichten dat hij 'zijn ogen opsloeg'. Het is dus meer dan een droom geweest.

God stelt hem de vraag wat hij ziet (vers 2). Je zou denken (zo kun je wakker worden): ellende, de puinhopen. Maar nee, hij ziet een kandelaar. Prachtig: helemaal van goud, een olievaatje aan de bovenkant, daarboven 7 lampen met elk zeven toevoerbuisjes (vanuit het olievaatje naar de lampen). En (vers 3) aan beide kanten naast de kandelaar, beter gezegd naast het olievaatje, staan olijfbomen. Daar komt de olie vandaan voor het oliereservoir. Stel je voor wat hij ziet? De kandelaar. De Menorah. Die geroofd was door de Babyloniërs ...

Wat betekent dit alles? Dat is de vraag die Zacharia aan de Engel (God Zelf?) stelt. Vers 4. Als God het aan Hem vraagt of hij het echt niet weet (vers 5), bevestigt Zacharia dat: 'Nee, ik weet het echt niet.' Met die vraag en het antwoord wordt duidelijk dat er echt iets bijzonders mee bedoeld is, dat God iets bijzonders van plan is.

De HEERE legt het uit (vers 6). En Zacharia moet het tegen Zerubbabel vertellen. Dat betekent dus dat het te maken heeft met de herbouw van de tempel (want daartoe was Zerubbabel geroepen).

Gods antwoordt luidt: "Niet door kracht, en niet door geweld, maar door Mijn Geest." Dat is de samenvatting van het visioen. Geen kracht en geweld: de lampen branden niet omdat er heel veel reuring aan te pas komt, krachtige uitingen van de Heilige Geest (olie is beeld van de Geest), maar gewoon door de voortdurende toevoer, gewoon door die toevoerbuisjes, gewoon in stilte ... Er komt geen mensenhand aan te pas (normaal staken priesters het aan). En het is, gelet op de getallen, een volmaakt gebeuren: 7 buisjes, 7 lampen. Die getallen symboliseren de volheid van Gods Geest. Zie ook vers 10b.

Een en ander betekent dat God ervoor zal zorgen dat stad en tempel zullen worden herbouwd. Dat blijkt ook uit het vervolg. In vers 7 gaat het over ene grote berg. Dat valt te lezen als de bergen van onmogelijkheden. Het zal echter voor ogen van Zerubbabel tot een vlakte worden. God zal de berg (puinhopen, vijandschap) slechten. De sluitsteen zal worden aangedragen. Door Zerubbabel. Familie trouwens van David (Matt.1). God gaat dus verder met het huis van David. Zie ook de verzen 9-10: God zal Zerubbabel gebruiken om de herbouw van Zijn huis te voltooien. Hij blijft trouw aan Zijn volk. Hij geeft ze niet op. Het lijkt iets kleins (lampjes die branden, geen geweld, geen grote dingen), "maar veracht het niet", zegt de HEERE. En intussen (vers 10) heeft God zijn ogen open. Dat lezen we in die woorden: "Terwijl die zeven blij zijn als zij het tinnen gewicht zien in de hand van Zerubbabel." Die zeven = de zeven lampen, dat zijn Gods ogen die over de aarde gaan (2Kron.16:9; Ps.32:8), die heel speciaal over Zijn volk gaan. En die ogen zien hoe 'het tinnen gewicht' (dat is die sluitsteen) wordt aangedragen.

Dan is er nog de vraag (vers 11) wat die twee olijfbomen aan de rechter- en linkerkant van het olievat betekenen, van waaruit de olie door buisjes naar het reservoir loopt? Zacharia vraagt het. Twee keer zelfs (vers 12). Het lijkt erop dat het voor God vanzelfsprekend is, dat Hij veronderstelt dat Zacharia het moet weten. Hij vraagt het dan ook nog een keer aan Zacharia (vers 13): 'Weet je het echt niet?' Hij zou het wellicht moeten weten omdat het verband houdt met Mozes (Thora) en de Profeten (Nebiim), dat was mondeling overgeleverd. Als profeet zou hij het moeten weten. De HEERE brengt het bij hem in herinnering.

Vers 14: "Dat zijn de twee gezalfden (letterlijk 'zonen van olie'; koningen, profeten en priesters werden met olie gezalfd) die bij de Heere van heel de aarde staan." Er zijn uitleggers die het op Zacharia en Zerubabel betrekken (geestelijk en politiek leider). Anderen wijzen naar Haggai (die iets eerder profeteerde, ook na de ballingschap) en Zacharia (twee profeten dus). Gezien de vragen die God stelt denk ik dat de HEERE het hier heeft over Mozes en de Profeten. Waarmee Hij vooral wil zeggen: 'Die hebben toch al gezegd dat Ik trouw zal blijven aan Israël, dat Mijn verbond een eeuwig verbond is, dat jullie als volk hier zullen wonen op de plek waar Ik ook woon en waar Ik Mijn Naam aan verbonden heb! Er zouden tal van profetieën genoemd kunnen worden, denk bijv. aan Ps.122. Die twee gezalfden hebben ook iets apocalyptisch. In Openb.11 gaat het over de twee getuigen. Als God Zijn oordelen aankondigt, laat Hij eerst Zijn tempel (!) opmeten. Maar voordat het oordeel voltrokken wordt (en bedenk dat na de herbouw van de tempel in Zacharia's dagen opnieuw stad en tempel verwoest werden toen de Romeinen kwamen) heeft God aan twee getuigen macht gegeven. In rouwkleding profeteren ze. Daar lezen we (Openb.11:4): "Zij zijn die twee olijfbomen en de twee kandelaars die voor God en de aarde staan." Die twee getuigen = Mozes en de Profeten. Gods Woord. Gods spreken. Hij zegt ermee: 'Luister!'

Toepassing van Zacharia 4

Wij kunnen soms ook zo moedeloos zijn. We zien niets van Gods werk, het lijkt alsof het bij onze handen afgebroken wordt. Ik denk ook aan persoonlijke omstandigheden die ons kunnen verlammen. Let dan op Gods spreken.

"Niet door kracht, niet door geweld, maar door Mijn Geest." Het staat op de onderste armen van de grote Menorah voor het Israëlische parlement (de Knesset). Op de andere armen zien we allemaal afbeeldingen: Bijbelse afbeeldingen (Ezech.37, maar ook Ex.17 waar Mozes bidt), ook afbeeldingen van de geschiedenis van Israël (o.a. de verschrikkelijke Holocaust). En toch ..., de lamp brandt, God doet het licht niet. Vijanden bedenken van alles (altijd zijn er al machten geweest die Israël van de kaart willen vegen), maar de HEERE is trouw aan Zijn volk. Het feit dat Israël er nog is, bewijst dat Gods trouw eeuwig is. Met maar één doel: dat Israël zalig wordt. Daar werkt God op aan. Daarom dat visioen.

Die olie is het beeld van Gods Geest. De HEERE werkt door Zijn Geest, zo houdt Hij de lamp brandend. Dat is allereerst een boodschap voor Israël: Hij wil Zijn Geest over ze uitgieten en onder hen wonen. Daarvoor gebruikt Hij vooral Joden die Zijn Naam belijden (mogelijk te zien als de juiste toevoerbuisjes). De HEERE zal onder hen wonen. In Zijn tempel ...? Zacharia ziet het namelijk heel concreet voor zich (de lampen branden); dat lijkt verder te reiken dan die dagen. Hoe dan ook, al zal er een tempel zijn (opvallend genoeg lezen we het ook in Openb.11), de offers zullen er niet meer gebracht worden. En als er iets zal roken, dan niet als heenwijzing, maar als herinnering aan wat Christus volbracht heeft. Gods Geest over hen. Het zal wat zijn als heel Israël (Rom.11) zal belijden dat de HEERE God is in Jezus Christus Zijn Zoon.

De volheid van de Geest. Het is ook een boodschap voor de volken – de tekst is goed met Pinksteren te verbinden. Het is dan wel zaak om juist over de Heilige Geest te spreken: niet door kracht en niet door geweld. Geen grote manifestaties, maar een rustig gebeuren. Het geheim zit hem hierin: we moeten (als buisjes) verbonden zijn met het reservoir, met de bron. De buisjes van ons leven zijn toch geen holle vormen, lege hulzen? Pas op dat ze niet verstopt zitten door de zonde. Bedroef de Heilige Geest niet! In die zin zijn heel goed woorden van Paulus hieraan te verbinden. Bijv. Efeze 5, waarin Paulus heel concreet oproept om 'de buisjes te ontstoppen' en te wandelen als kinderen van het Licht. De constructie is prachtig. Je ziet het voor je: twee olijfbomen, twee buisjes naar het oliereservoir, zeven buisjes naar iedere lamp. Maar er moet wel olie doorstromen. De constructie op zichzelf is dood. Dat is een waarschuwing voor Israël en voor de gemeente: de HEERE wil geen buitenkant-godsdiens; "Mijn zoon, mijn dochter, geef Mij je hart!"

Niet door kracht, niet door geweld; geen grote machtige dingen dus ... Veldkamp schrijft heel mooi: *'De Geest bedient zich wel van geweld, maar doet het anders. Hij gebruikt geen bruut geweld, maar heilig geweld. Denk aan vuur en wind met Pinksteren. De Geest maakt van Zerubbabel en zijn mannen leeuwen, sterk door geloofskracht. Paulus begreep dat: geen geest van vreesachtigheid, maar van bezonnenheid en kracht. Het vlees is sterk met de ellebogen, de Geest met het hart. Het geweld van het vlees laat zich zien in bulderen en vloeken, het geweld van de Geest in zwijgen en bidden.'*

De HEERE doet de lamp niet uit. Voor Israël niet (zijn beloften zijn onberouwelijk). Voor ons ook niet (al Gods beloften zijn in Jezus Christus ja en amen). Laat het tot bemoediging zijn. En tot aansporing om heilig voor Hem te leven.

Opbouw van de preek

Je zou kunnen beginnen met het grapje dat je tegen je visite die lang blijft zitten zegt: 'Wij gaan naar bed, doen jullie de lampen uit.' Daar waar lampen uit zijn, is niemand thuis. Waar ze branden is dat wel het geval. Als de lamp dus brandt in de tempel, wil dat zeggen dat God thuis is. Is een geweldige belofte voor Israël. En voor ons. Want Jezus wandelt ook tussen de zeven kandelaars (Openb.), dat zijn de zeven gemeenten.

Centrale tekst voor de preek = Zach.4:6

Thema = Bij de HEERE gaat de lamp niet uit!

Het is goed om het onder te verdelen in drie punten (drie vragen):

1. Wanneer zegt God dit woord? De tijd van Zacharia en Zerubbabel ...
2. Wat ziet Zacharia? Het visioen ...
3. Wat betekent het? Gods Geest ...

Psalm- en Liedsuggesties:

- Psalm 122: 1, 2 en 3
- Psalm 139: 4
- Psalm 132: 9, 10 en 11
- Psalm 143: 10
- Lofzang van Simeon: 1 en 2
- Lofzang van Zacharias: 4 en 5
- Weerklank Lied 56: 1, 2 en 3
- Weerklank 195
- Weerklank 205: 1, 2 en 3
- Lieder over Gods trouw aan Israël

Ds. Ewout van den Noort (versie 19-07-2022)